

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 110.081.2026, утвореної
рішенням Вченої ради Одеського національного університету імені І.І.
Мечникова від 26.05.2026 року (протокол № 10)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

Клейменової Світлани Миколаївни

на дисертаційну роботу

Заліпаєва Юрія Валерійовича

на тему «Захист права інтелектуальної власності заходами

адміністративної відповідальності»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право», за
спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження Ю. В. Заліпаєва «Захист права інтелектуальної власності заходами адміністративної відповідальності» обумовлена сучасними викликами, що постають перед українським суспільством у сфері забезпечення права інтелектуальної власності. Цивільне право напрацювало свій достатньо ефективний механізм захисту права інтелектуальної власності. Втім, практика показує, що не завжди цивільне право спроможне захистити порушені права інтелектуальної власності і йому на допомогу приходять кримінальне та адміністративне право. Слід зазначити, що й дотепер у науці адміністративного права відсутній уніфікований підхід до розуміння адміністративних санкцій і їх співвідношення із адміністративними стягненнями як заходами адміністративної відповідальності. Єдине, що можна констатувати і стверджувати, це те, що заходи адміністративної відповідальності є лише одним із видів адміністративних санкцій, які можуть використовуватись у сфері захисту права інтелектуальної власності. Саме

тому обраний автором комплексний підхід, що визначає місце заходів адміністративної відповідальності серед усього загалу адміністративно-правових заходів захисту права інтелектуальної власності, є доречним та актуальним з наукової точки зору. Особливої уваги заслуговує прикладне значення дослідження заходів адміністративної відповідальності з врахуванням матеріалів практики та положень перспективного адміністративно-деліктного законодавства. Запропоновані у дисертації висновки та рекомендації можуть стати цінною основою для вдосконалення національного адміністративного-деліктного законодавства у сфері захисту права інтелектуальної власності. У цьому аспекті роботу Ю. В. Заліпаєва слід визнати своєчасною, змістовною та, безперечно, корисною як для науки, так і для практики.

Практичне значення дослідження. Дисертація Ю. В. Заліпаєва має важливе практичне значення, тобто обґрунтовані у дисертаційній роботі авторські висновки та пропозиції можуть бути використані у науково-дослідній сфері, у нормотворчій та правозастосовній діяльності, а також у навчальному процесі. Слід зауважити, що дисертаційне дослідження Ю. В. Заліпаєва виконане у межах науково-дослідної діяльності, що проводилася на кафедрі адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Зокрема, зміст дисертаційної роботи повністю відповідає науковому напрямку, визначеному у темі «Дослідження євроінтеграційних шляхів розвитку публічного та приватного права України» (номер державної реєстрації 0123U102371).

Це свідчить про органічну інтеграцію дослідження у загальний контекст наукових розвідок університету та його академічну вмотивованість.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Дисертаційна робота Ю. В. Заліпаєва є цілісним, самостійним науковим дослідженням, у якому розглянуто надзвичайно актуальну та водночас складну тематику – захист права інтелектуальної власності заходами адміністративної

відповідальності. Представлені в роботі наукові положення, сформульовані автором висновки та пропозиції вирізняються внутрішньою логікою, є достатньо переконливими та аргументованими, а також спираються на ґрунтовну базу нормативних актів, судову практику та доктринальні джерела.

Відповідний обсяг і різноманітність використаних джерел забезпечують високий рівень інформативного наповнення дисертації та підтверджують ґрунтовність проведеної наукової роботи. Заявлена в дисертаційній роботі мета, що полягала у розкритті місця і ролі заходів адміністративної відповідальності в системі заходів адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, у розробці нових теоретичних підходів до підстав адміністративної відповідальності і порядку притягнення осіб до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері інтелектуальної власності, а також у вдосконаленні на цій підставі норм адміністративно-деліктного законодавства, – реалізована у повному обсязі. Об'єкт і предмет дослідження узгоджені з метою дисертації.

Слід окремо відзначити методологічну базу дослідження, яка вирізняється логічністю та адекватністю поставленим завданням. Автор обґрунтовано використовує поєднання загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, що дозволило йому забезпечити комплексне розкриття поставленої проблематики. Доказом належної наукової апробації здобутих результатів є апробація основних положень роботи на 4-х міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Дисертація вирізняється логічною структурованістю, дотриманням вимог до академічного стилю, послідовністю у викладенні матеріалу. Текст викладено державною мовою, чітко й граматично коректно. Обсяг, стиль і зміст дисертації відповідають вимогам, що ставляться до наукових кваліфікаційних праць такого рівня. Структура дисертаційної роботи включає вступ, три розділи, висновки і список використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 277 сторінок, у т. ч. основного тексту – 232 сторінки. Список використаних джерел налічує 276 найменувань.

Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє зробити висновок про її високий рівень наукової опрацьованості. Дисертант продемонстрував здатність до ґрунтовного аналізу джерел, належного осмислення складних аспектів проблематики, системного викладу матеріалу, а також сформулював виважені висновки та рекомендації, що відзначаються науковою цінністю.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота Ю. В. Заліпаєва, присвячена проблематиці захисту права інтелектуальної власності заходами адміністративної відповідальності. Наукова новизна одержаних результатів проявляється у тому, що дисертація є одним із перших комплексним дослідженням, яке присвячене аналізу особливостей захисту права інтелектуальної власності заходами адміністративної відповідальності, розробці на підставі сучасних досягнень теорії адміністративного права ефективної системи адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, а також вдосконаленню на цій підставі положень адміністративно-деліктного законодавства.

У межах дослідження дисертант запропонував низку обґрунтованих висновків і конструктивних пропозицій, які становлять наукову та практичну цінність для подальшого розвитку адміністративно-правового механізму захисту права інтелектуальної власності в Україні. На окрему увагу заслуговує критичний аналіз положень КУпАП та підготовлених на цій підставі пропозицій, які можуть бути використані для вдосконалення адміністративно-деліктного законодавства.

Серед елементів новизни варто відзначити аргументовану позицію щодо визначення заходів адміністративного примусу та заходів адміністративної відповідальності як систему обмежувальних заходів, що дозволило уникнути теоретичних протиріч, породжених змістовним співвідношенням понять «заходи примусу», «примусові заходи», «заходи попередження», «превентивні заходи» та «адміністративні санкції».

Одним із важливих результатів дисертації є те, що здобувач вперше аналізує напрями розвитку наукової думки про адміністративну відповідальність за порушення у сфері інтелектуальної власності: а) розкривалась загальна проблематика адміністративно-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, в тому числі і адміністративно-деліктного правового регулювання (Н.П. Капітаненко, О. М. Коротун, Г.С. Римарчук і ін.); б) інтелектуальна власність розглядалась як сфера реалізації компетенції суб'єктів публічного адміністрування (Н.П. Дригваль, І.Г. Запорожець, О.А. Ляшенко, Д. В. Смерницький, О.М. Тропіна і ін.); в) адміністративна відповідальність розглядалась лише як один із компонентів системи адміністративно-правових заходів охорони інтелектуальної власності в Україні (Н.В. Глушенко, Л.В. Золота, Ф.О. Кіріленко, Г.Є. Миджин, О.О. Михальський, Є.В. Юркова і ін.); г) адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності була основним і єдиним предметом дослідження (О.О. Герасименко, О.М. Головова, Г.В. Корчевний, С.В. Ярошенко і ін.). При цьому, здобувач констатує, що нерівномірність адміністративно-правових досліджень про адміністративну відповідальність за порушення у сфері інтелектуальної власності проявляється у тому, що в історії розвитку наукової думки простежуються: а) як періоди сплеску таких досліджень: 2002 (Г.В. Корчевний); 2003 (О.М. Тропіна); 2004 (Н.П. Дригваль); 2006 (І.Г. Запорожець); 2008 (О.М. Головова); 2011 (Ф.О. Кіріленко, О.А. Ляшенко, Є.В. Юркова, С.В. Ярошенко); 2012 (Д.В. Смерницький); 2013 (Г.С. Римарчук); 2015 (А.П. Шпак); 2017 (О.О. Михальський); 2019 (Л.В. Золота); 2020 (О.М. Коротун); 2021-2025 (О.О. Герасименко, Н.В. Глушенко, Н.П. Капітаненко, Г.Є. Миджин); б) так і періоди затишшя – 1991-2001, 2005, 2007, 2009-2010, 2014, 2016, 2018 роки.

Варто підтримати висловлену пропозицію стосовно усунення недоліків вітчизняного адміністративно-деліктного законодавства з питань захисту права інтелектуальної власності шляхом нормативного врегулювання. Серед

недоліків здобувач називає наступні: 1) законодавче формулювання статей Особливої частини КУпАП допускає можливість притягнення до адміністративної відповідальності загального суб'єкта, який вчиняє протиправне як у формі умислу, так і з необережності, тоді як аналіз матеріалів практики показує, що по факту відповідальність несе спеціальний суб'єкт, який вчинив діяння умисно; 2) норми адміністративно-деліктного законодавства іноді відстають від динамічного розвитку національного законодавства у сфері інтелектуальної власності, що породжує складнощі як у виявленні суб'єкта правопорушення та форми його вини, так і у застосовуванні статей Особливої частини КУпАП; 3) недоліки адміністративно-деліктного правового регулювання породжують правові колізії у застосуванні норм КУпАП, зокрема, автори чисельних науково-практичних коментарів до КУпАП суперечливо визначають як суб'єкта, так і суб'єктивну сторону правопорушень, які посягають на сферу інтелектуальної власності. Вирішення цих проблем на законодавчому рівні, на думку здобувача, суттєво підвищить ефективність заходів адміністративної відповідальності у процесі захисту права інтелектуальної власності в Україні.

Є слушними та заслуговують на підтримку думки дисертанта стосовно того, що усталені тенденції правозастосування демонструють обмежену ефективність адміністративної відповідальності порівняно з цивільно-правовими та господарськими способами захисту, адже значна частина проваджень «руйнується» через процесуальні дефекти оформлення матеріалів справи, неоднозначність підходів до конфіскації предмету та потребу в спеціальних знаннях (експертизі) для підтвердження факту незаконного використання об'єктів інтелектуальної власності. Додатково на результативність заходів адміністративної відповідальності впливають: 1) часте застосування інституту малозначності; 2) фіскальна природа адміністративних санкцій, що не забезпечує правовласнику прямої компенсації й послаблює превентивний ефект покарання. Цифровізація ж порушень посилює ці проблеми через труднощі ідентифікації порушника та

збереження доказів в Інтернеті, що потребує адаптації процесуальних інструментів до цифрових доказів. Отже, матеріали судової практики обґрунтовують необхідність комплексного вдосконалення адміністративно-деліктного регулювання: уточнення правил застосування малозначності саме для деліктів у сфері інтелектуальної власності, уніфікації вимог до експертизи та протоколів, усунення колізій щодо конфіскації предмету, перегляду строків притягнення до адміністративної відповідальності та модернізації санкцій і процедур з урахуванням діджиталізації цифрових викликів.

Заслуговує на увагу думка здобувача, що провадження в справах про адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності є видом адміністративних проваджень, яке:

- передбачає процесуальні підстави та порядок притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, що посягають на сферу відносин інтелектуальної власності;
- характеризується як загальними ознаками, що притаманні всім подібним адміністративним провадженням, так і спеціальними ознаками, які розкривають специфіку розгляду справ про адміністративні правопорушення, що посягають на відносини інтелектуальної власності.

Це дозволило здобувачу визначити ознаки, які відрізняють провадження в справах про адміністративні правопорушення, що посягають на право інтелектуальної власності, від інших видів провадження.

Враховуючи наведене, слід визнати, що результати дисертаційного дослідження Ю. В. Заліпаєва повною мірою відповідають вимогам, що висуваються до наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії.

Повнота викладення основних результатів дослідження в наукових публікаціях та апробація положень дисертації. Результати, викладені у дисертації, були належним чином апробовані та відображені в низці наукових публікацій, що відповідає чинним вимогам до оформлення результатів дисертаційного дослідження.

Автором підготовлено 8 наукових праць, у яких репрезентовано ключові положення, висновки та наукові ідеї, сформульовані в дисертації. Із них 4 опубліковано у фахових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а ще 4 – у вигляді тез доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Положення, що виносяться на захист, були апробовані у ході виступів дисертанта на 4 всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях. Це свідчить про цілісність, завершеність дослідження та дозволяє стверджувати, що отримані результати пройшли належну апробацію у професійному науковому середовищі.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертаційна робота Ю. В. Заліпаєва пройшла перевірку на академічний плагіат, за результатами якої встановлено високий рівень оригінальності. На підставі ознайомлення зі змістом дисертації, а також результатами перевірки, можна зробити висновок, що у роботі відсутні порушення академічної доброчесності, а всі використані джерела коректно процитовані та належним чином оформлені.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Дисертація Ю. В. Заліпаєва, як і результати будь-якої іншої інтелектуальної, творчої та наукової роботи, містить дискусійні положення та висновки, які потребують додаткового обґрунтування чи пояснення з боку здобувача.

1. На сторінці 231 дисертації здобувач висвітлює питання щодо запровадження в нашій країні Єдиного українського порталу з питань порушень прав інтелектуальної. У зв'язку із цим постає питання – Як Єдиний український портал з питань порушення прав інтелектуальної власності, на думку здобувача, може змінити систему адміністративної відповідальності у цій сфері?

2. Як витікає із положень дисертації – захист права інтелектуальної власності забезпечується сьогодні в Україні переважно нормами таких галузей права як цивільне, кримінальне та адміністративне право. Чи не створює активне застосування заходів адміністративного примусу у сфері

інтелектуальної власності ризику їх дублювання із цивільно-правовими і кримінально-правовими засобами захисту? За якими ознаками чи критеріями їх слід розрізняти?

Зазначені зауваження мають уточнюючий характер та не зменшують значення й важливість висновків дисертації.

Висновок по рецензованій дисертації.

Дисертаційне дослідження «Захист права інтелектуальної власності заходами адміністративної відповідальності» є самостійною, завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, обсягом проведених досліджень відповідає вимогам, встановленим чинним законодавством, а її автор – Заліпаєв Юрій Валерійович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Одеського національного університету

імені І. І. Мечникова,

кандидат юридичних наук, доцент

С. Клейменова **Світлана КЛЕЙМЕНОВА**

*Підпис канд. юрид. наук, доцента
Світлани Клейменової
завідуючої кафедри
І. Мечникова*

